

گرانی نرخ تسهیلات بانکی در ایران

با توجه به اینکه یکی از شعارهای انتخاباتی دکتر احمدی نژاد کاهش بهره تسهیلات بانکی تا مرز یک رقمی شدن بود و پس از رسیدن به مسند ریاست جمهوری، وزارای او از جمله وزیر جهاد کشاورزی و وزیر اقتصاد و دارایی قول داده‌اند نرخ تسهیلات کشاورزی و سپس همه تسهیلات را یک رقمی کنند. در این شماره، گرانی نرخ تسهیلات بانکی ایران مورد نقد و بررسی قرار گرفته است.

◆ حمید هوشمندی

سرمایه‌گذاری را بیشتر خواهد کرد. از دیدگاه کینز اساسا مجرای تاثیر گذاری سیاست پولی بر سطح تولید یا درآمد ملی از طریق کانال سرمایه‌گذاری می‌باشد. زیرا که سیاست پولی از طریق تغییر در عرضه پول نرخ بهره در بازار پول را تحت تاثیر قرار می‌دهد و تغییرات ایجاد شده در نرخ بهره به طور معکوس حجم سرمایه‌گذاری را تغییر می‌دهد و بالاخره تغییر در سرمایه‌گذاری منجر به تغییر بیشتر در تولید یا درآمد ملی می‌گردد. اصولا سه نوع تقاضاکننده برای پول وجود دارد:

الف - کسانی که جهت رفع نیازهای ضروری زندگی اقدام به استقراض می‌کنند.

ب - کسانی که جهت کارهای تولیدی (اعم از صنعتی، کشاورزی و...) اقدام به استقراض می‌کنند.

ج - کسانی که جهت مقاصد سفته‌بازی و دلالی برای پول تقاضا دارند.

در این مقاله منظور ما دسته دوم از تقاضاکنندگان پول یعنی سرمایه‌گذاران می‌باشد. سرمایه‌گذاران به دلیل داشتن خلاقیت نوآوری و همچنین دارا بودن روحیه ریسک‌پذیری اقدام به ترکیب نهاده‌های مختلف و تبدیل آن به محصولات ویژه می‌نمایند. سرمایه‌گذار و سرمایه‌گذاری موتور محرکه پیشرفت اقتصادی جوامع مختلف می‌باشد به گونه‌ای که کاهش سرمایه‌گذاری منجر به رکود اقتصادی و افزایش آن به رونق اقتصادی می‌انجامد در کشور ما نرخ بهره بر اساس شرایط عرضه و تقاضای بازار پول

کلاسیک آن بود که به تدریج نرخ سود کسب شده توسط سرمایه‌گذاران ممکن است رو به کاهش گذاشته و با توجه به اینکه بیشترین پس‌اندازها توسط سرمایه‌داران صورت می‌گیرد بر اثر کاهش نرخ سود سرمایه‌گذاری از نرخ پس‌انداز نیز کاسته شود و در آن صورت رشد آتی نظام سرمایه‌داری به مخاطره خواهد افتاد. پس اگر مردم تصمیم بگیرند بیشتر پس‌انداز کنند به تقویت رشد اقتصادی کمک خواهد شد و کاهش نرخ بهره انگیزه

گرانی نرخ سود تسهیلات بانکی منجر به افزایش قیمت تمام شده محصولات داخلی شده و از این طریق منجر به افزایش نرخ رشد شاخص سطح عمومی قیمت‌ها (تورم) می‌گردد

از دیدگاه دانشمند بزرگ اقتصادی جان مینارد کینز بی‌ثبات‌ترین جزء تقاضای کل در اقتصاد مخارج سرمایه‌گذاری بخش خصوصی می‌باشد. اگر این مخارج افزایش یابد اقتصاد رونق پیدا می‌کند و اگر این مخارج کاهش یابد اقتصاد وارد رکود می‌شود. پس این وظیفه دولت است که با اعمال سیاست‌های مناسب برای نوسانات این جزء مهم تقاضای کل اقتصاد چاره‌اندیشی کند. به بیان ساده‌تر سرمایه‌گذاری همانند کیبوت لب بام است که نسبت به کوچک‌ترین تغییرات محیط اطراف خود حساس می‌باشد، به ازای کوچک‌ترین تغییرات نامطلوب سرمایه‌گذار هراسان شده و یا به اصطلاح این کیبوت می‌پرد. اگر این اتفاق در یک اقتصاد افتاد دیگر برگشت به حالت اول خیلی مشکل می‌باشد. از این مثال نتیجه می‌گیریم که سرمایه‌گذار و سرمایه‌گذاری در هر کشور قبل از هر چیز نیاز به اثبات (در زمینه اعم از اقتصادی، سیاسی و...) دارد. یکی از متغیرهای اساسی دیگری که در انجام سرمایه‌گذاری نقش ویژه‌ای ایفا می‌کند بازدهی مورد انتظار می‌باشد. افزایش نرخ بهره از طریق کاهش مجموع ارزش فعلی درآمدهای انتظاری منجر به کاهش سودآوری سرمایه‌گذاری و بنابراین کاهش آن می‌گردد. علمای کلاسیک اقتصادی نقش نرخ بهره و تغییرات آن را در اقتصاد مهم و اساسی می‌دانستند و معتقد بودند که تغییرات نرخ بهره از طریق ایجاد برابری بین پس‌انداز و سرمایه‌گذاری در رساندن اقتصاد به حالت تعادل در حد اشتغال کامل کمک زیادی می‌کند یکی از نگرانی‌های اقتصاددانان

تعیین نمی‌گردد، بلکه بر اساس دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های بانک مرکزی تعیین می‌گردد. در اقتصادهایی که از تعادل اقتصادی لازم برخوردار می‌باشند نرخ بهره در حد تورم تعیین می‌گردد (زیرا تعیین نرخ بهره کمتر از نرخ تورم موجب کاهش انگیزه پس‌انداز و سرمایه‌گذاری بلندمدت و در عوض اشتیاق جهت دریافت وام بانکی می‌شود که این پدیده دارای پیامدهای منفی همچون نبود انگیزه انتشار اوراق بهادار، عدم رونق بازار بورس اوراق بهادار و فرار سرمایه‌ها از کشور می‌باشد).

در این اقتصادها اخذ وام از سیستم بانکی از جذابیت چندانی برخوردار نمی‌باشد زیرا شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی از طریق ارایه سهام خود در بورس اوراق بهادار به راحتی به منابع مالی مورد نیاز خود دست‌پنبر می‌کنند، لذا به سیستم بانکی فشار نمی‌آورند. مزایای انتشار سهام در مقایسه با اخذ وام و تسهیلات از بانک‌ها عبارتند از:

- ۱- سهام منتشره دارای سررسید نیست و در واقع یک نوع تامین مالی و استقرار دائم است.
- ۲- پرداخت سود سهام منوط به سودآوری بنگاه می‌باشد و در صورت عدم سودآوری، شرکت تعهدی جهت پرداخت سود به سهامدار ندارد. بنابراین پرداخت سود سهام در شرکت‌های سهامی عام منوط به سوددهی فعالیت‌های تولیدی شرکت می‌باشد.

اما در مقایسه با آن وام و تسهیلات بانکی دارای سررسید معین است و چه بنگاه سودآوری داشته باشد و چه نداشته باشد بایستی نرخ سود یا (بهره) را پرداخت نماید.

از لحاظ اقتصادی هر چه تعداد جانشین‌های یک کالا یا خدمات اقتصادی کمتر باشد از کشش قیمتی تقاضای کمتری نیز برخوردار می‌باشد در شرایط کنونی کشور ما، به دلیل عدم کارایی سایر اجزاء بازار پول و سرمایه (از جمله بورس اوراق بهادار) بانک‌ها از جمله فعال‌ترین اجزاء سیستم مالی کشورمان به شمار می‌روند و به همین دلیل نقش فوق‌العاده‌ای در تامین منابع مالی بنگاه‌های اقتصادی ایفاء می‌کنند. در شرایط کنونی پایین بودن کارایی اجزاء دیگر بازار پول و سرمایه (مانند بورس اوراق بهادار) سبب گردیده است تا تقاضای وام و تسهیلات بانکی توسط افراد و بنگاه‌ها نسبت به تغییرات نرخ سود (با بهره) بانکی عملاً

افزایش نرخ ارز به دلیل اینکه موجب کاهش قیمت خارجی کالاهای صادراتی ما می‌گردد می‌تواند به عنوان یک مزیت نسبی برای محصولات داخلی و افزایش صادرات ملی تلقی شود

بی‌کشش باشد به گونه‌ای که هر چقدر نرخ بهره (البته تا سقف معینی) افزایش یابد تغییر چندانی در تقاضای وام و تسهیلات بانکی ایجاد نمی‌گردد زیرا متقاضیان گزینه دیگری برای انتخاب ندارند به همین دلیل امروزه بانک‌ها همواره با انبوه متقاضیان دریافت وام و تسهیلات مواجه هستند. در نظام بانکی اغلب کشورها سیستم بانکی (بازار پول) تامین‌کننده نیازهای مالی کوتاه‌مدت می‌باشند. زیرا نهادهای فعال در بازار پول ارایه‌کننده تسهیلات کوتاه‌مدت هستند. اما بسیاری از پروژه‌های سرمایه‌گذاری مولد و بلندمدت نیاز به تسهیلات سنگین و بلندمدت دارند فقط بازار سرمایه کارآمد و فعال در کشور سبب می‌گردد ت موسسات و واحدهای (بخش خصوصی و دولتی) جهت تامین منابع مالی خود به سیستم بانکی فشار آورند و با توجه به محدودیت منابع بانکی این امر موجبات افزایش نرخ بهره را امکان‌پذیر می‌سازد.

اساساً یکی از پیش‌نیازهای اساسی برای رشد و توسعه بخش‌های مختلف اقتصادی در هر کشور وجود سیستم مالی کارآمد جهت دسترسی راحت

و آسان به منابع مالی مورد نیاز توسط بنگاه‌های آن بخش‌ها می‌باشد. امروزه این وظیفه توسط نهادهای موجود در بازارهای مالی از جمله بانک‌ها و بورس اوراق بهادار انجام می‌گیرد. نظام بانکی خود شامل بانک‌های تجاری، تخصصی و توسعه‌ای می‌باشد. در نظام بانکی اغلب کشورها بانک‌های تجاری به عنوان واسطه مالی نقش مهمی را در اقتصاد بازی می‌کنند. بانک‌های تجاری بنابر ماهیت فعالیت‌هایشان بیشتر ارایه‌کننده تسهیلات کوتاه‌مدت هستند اما می‌دانیم که جهت توسعه و پیشرفت یک اقتصاد به موسسات تامین مالی بلندمدت نیاز می‌باشد. در کشورهای پیشرفته این نیاز توسط یک بازار سرمایه کارآمد و منجمد برآورده می‌گردد در کشور ما به دلیل عدم وجود بازار کارآمد و فعال سرمایه تامین نیازهای مالی از طریق این بازار با مشکل مواجه می‌باشد. به همین دلیل بنگاه‌های اقتصادی جهت تامین منابع مالی مورد نیاز خود به سیستم بانکی متکی هستند. از این دیدگاه گسترش بورس اوراق بهادار دارای مزایای چندی است: اولاً بنگاه‌ها منابع مالی خود را از طریق انتشار سهام جدید تامین می‌کنند و لذا از این طریق از فشار بر روی سیستم بانکی کاسته می‌شود و نقدینگی سرگردان جامعه جذب سرمایه‌گذاری‌های جدید و نیمه تمام می‌گردد و از این راه سبب افزایش حجم سرمایه‌گذاری و در نهایت توسعه اقتصادی کشور می‌شود، ثانیاً دولت برای مقابله با کسری بودجه مبادرت به انتشار اوراق قرضه (اوراق مشارکت) نموده و از این طریق ضمن سهیم نمودن مردم در مالکیت‌ها از راه‌های دیگر تامین کسری بودجه (مانند انتشار اسکناس که دارای اثرات توری می‌مخرب بر اقتصاد می‌باشد) و همچنین استقرار از بانک‌ها و کشورهای خارجی دوری می‌جوید و از این رو به رشد و توسعه اقتصاد ملی کمک فراوانی می‌نماید.

بر اساس نظریات کلاسیکی اقتصاد افزایش نرخ بهره باعث ترقی هزینه سرمایه، گران تمام شدن اعتبارات بانکی و نهایتاً کاهش تقاضای سرمایه می‌گردد.

از لحاظ اقتصادی کاهش تقاضا برای عامل تولیدی سرمایه و در نتیجه به کارگیری کمتر آن تاثیر دوگانه بر اقتصاد دارد:

الف - باعث کاهش تولید انجام شده به ازای

هر نفر نیروی کار می‌گردد.

ب - چون به کارگیری عامل تولیدی سرمایه کم می‌شود، از بهره‌وری نیروی کار نیز کاسته می‌گردد بنابراین از طریق انتقال به سمت پایین تابع تولید منجر به کاهش تولید در اقتصاد می‌گردد و از رشد اقتصادی جامعه می‌کاهد.

کاهش نرخ بازدهی سرمایه به دلیل گرانی آن موجب می‌گردد که وجوه نقد در پی فرصت‌های مناسب سرمایه‌گذاری روانه خارج از کشور شوند. به طوری که این امر می‌تواند منجر به کسری تراز پرداخت‌های کشور گردد. این کسری نیز از طریق حساب سرمایه برتر از پرداخت‌ها تحمیل می‌گردد. کسری تراز پرداخت‌ها به مفهوم مازاد تقاضای کل ارزش نسبت به عرضه کل ارزش می‌باشد که پیامد اولیه و اصلی آن کاهش ارزش پول ملی یا افزایش نرخ ارز می‌باشد پس اگر از این دیدگاه به مساله نگاه کنیم گران بودن نرخ سود تسهیلات بانکی می‌تواند به کسری تراز پرداخت‌ها و افزایش نرخ ارز نیز بینجامد.

امروزه در سطح بین‌الملل به دلیل رفع شدن

محدودیت‌های نقل و انتقال سرمایه‌ای و ارزی بین کشورهای مختلف سرمایه‌گذاران وجوه خود را در جاهایی سرمایه‌گذاری می‌کنند که درآمد بیشتری نصیب کند. از سوی دیگر متقاضیان وجوه سرمایه‌گذاری (وام‌گیرندگان) نیز درصدد دریافت وام از کشورهای و موسساتی بر می‌آیند که هزینه استقراض آن پایین‌تر و تشریفات اداری اخذ آن نیز کمتر باشد.

گرانی نرخ سود تسهیلات بانکی منجر به افزایش قیمت تمام شده محصولات داخلی شده و از این طریق منجر به افزایش نرخ رشد شاخص سطح عمومی قیمت‌ها (تورم) می‌گردد. افزایش نرخ تورم به موجب نظریه برابری قدرت خرید (P.P.P) منجر به افزایش نرخ ارز می‌گردد. پس ملاحظه می‌کنیم که افزایش نرخ سود تسهیلات بانکی می‌تواند منجر به افزایش تورم و همچنین افزایش نرخ ارز گردد. افزایش نرخ تورم موجب کاهش قدرت رقابت‌پذیری محصولات داخلی با محصولات مشابه خارجی می‌گردد و همین امر از تقاضا برای محصولات

داخلی در داخل و خارج از کشور می‌کاهد. افزایش نرخ ارز به دلیل اینکه موجب کاهش قیمت خارجی کالاهای صادراتی ما می‌گردد می‌تواند به عنوان یک مزیت نسبی برای محصولات داخلی و افزایش صادرات ملی تلقی شود. اما به دلیل عقب مانده بودن تکنولوژی تولید داخلی و همچنین پایین بودن کیفیت محصولات داخلی افزایش نرخ ارز به عنوان مزیت نسبی برای تولیدکنندگان داخلی کشور شناخته نمی‌شود و صرفاً از طریق گران شدن کالاهای وارداتی به تورم موجود در جامعه دامن می‌زند. مجموعه موارد فوق‌الذکر باعث کاهش حجم تولیدات داخلی و بنابراین افزایش تورم و بیکاری در جامعه می‌گردد.

اگر دولت بتواند جلوی نرخ رشد تورم را بگیرد در این صورت پس‌انداز کنندگان با نرخ سود پایین هم‌رازی به سپرده‌گذاری در بانک‌ها خواهند شد. زیرا آن دلیلی که باعث درخواست نرخ سود (بهره) بالا از سوی سپرده‌گذاران می‌شود نرخ بالای تورم است چون آنها نرخ بهره واقعی (نرخ تورم - نرخ بهره اسمی) را در نظر می‌گیرند.

برگ اشتراک ماهنامه گزارش

راهنمای اشتراک

نام:

نام خانوادگی:

نام شرکت یا مؤسسه:

شغل:

تخصصیات:

نوع فعالیت:

درخواست اشتراک از شماره:

و تعداد موردنیاز از هر شماره: نسخه

نشانی:

کدپستی:

تلفن:

صندوق پستی:

یک سال، ماهنامه گزارش را دریافت کنید.

لطفاً نکات ذیل را در نظر داشته باشید:

- ۱- فرم اشتراک را کامل و خوانا تکمیل کرده و کدپستی را حتماً قید فرمایید و همراه با برگ واریز وجه به نشانی دفتر مجله پست یا با نامبر ۸۸۳۲۳۶۱ ارسال نمایید.
- ۲- حق اشتراک را الف: به حساب جاری ۱۸۸۸/۱۰ بانک صادرات، شعبه گلزار، کد ۷۹۰ تهران (قابل واریز در همه شعب بانک صادرات به نام مجله گزارش واریز نمایید.
- ب: به حساب جاری مهر شماره ۱۰۰۳۹۲۰۳۳۰۰۶ به نام ابوالقاسم گلیاف واریز نمایید و اصل فیش بانکی را همراه با برگ تکمیل شده اشتراک به نشانی تهران، صندوق پستی ۵۴۶۷ - ۱۴۱۵۵ ارسال فرمایید.
- ۳- کپی فیش بانکی را تا زمان دریافت نخستین شماره اشتراک نزد خود نگاه دارید.
- ۴- حق اشتراک خارج از کشور ۲۰ یورو و یا ۲۵ دلار می‌باشد.
- ۵- حق اشتراک یکساله برای مؤسسات دولتی ۶۰۰۰ تومان و برای بخش خصوصی ۵۰۰۰ تومان است و برای دانشجویان ۲۰۰۰ تومان است.
- ۶- حق اشتراک خارج از کشور ۲۰ دلار می‌باشد.
- ۷- در صورت هر گونه تغییر در نشانی، سریعاً دفتر ماهنامه گزارش را در جریان قرار دهید.

سالی مجله: تهران، صندوق پستی ۵۴۶۷ ۱۴۱۵۵